

B. STUDIA TEORETYCZNO-PRAKTYCZNE

ROCZNIKI PEDAGOGICZNE

Tom 7(43), numer 2 – 2015

DOI: [http://dx.doi.org/10.18290/rped.2015.7\(43\).2-4](http://dx.doi.org/10.18290/rped.2015.7(43).2-4)

MARIUSZ ŚNIADKOWSKI
ELŻBIETA KRYSA
AGNIESZKA JANKOWSKA

WYBRANE ASPEKTY METODYKI NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH

Znajomość języków obcych staje się nieodzowna we współczesnym świecie. Oprócz względów komunikacyjnych, coraz więcej zwłaszcza młodych osób podejmuje studia za granicą, wyjeżdża w ramach programu wymiany studentów czy też w celach zarobkowych. Obecnie dzieci zaczynają poznawać języki obce od najmłodszych lat, a klasy czy szkoły językowe cieszą się sporym zainteresowaniem.

Analizując ofertę lubelskich szkół językowych, zauważymy bogatą ofertę stylów nauczania, reklamę różnych metod nauki języka. Powstaje zatem pytanie, którą szkołę wybrać lub jaką metodę czy też metody nauczania wybrać, by osiągnąć najlepsze wyniki w nauce języka obcego? Oczywiście, nie tylko wyniki są ważne, nie mniej istotna jest atmosfera na lekcji oraz budowanie przyjaznych relacji z uczniami. Wybór metody jest niezwykle trudny, gdyż niełatwo wskazać, która metoda jest w stanie zapewnić faktyczną znajomość języka obcego.

Dr hab. Mariusz ŚNIADKOWSKI – Katedra Metod i Technik Nauczania, Wydział Podstaw Techniki Politechniki Lubelskiej, ul. Nadbystrzycka 38, 20-618 Lublin; e-mail: m.sniadkowski@pollub.pl

Mgr Elżbieta KRYSA – student Politechniki Lubelskiej, Wydział Podstaw Techniki; e-mail: elizka1980@o2.pl

Inż. Agnieszka JANKOWSKA – student Politechniki Lubelskiej, Wydział Podstaw Techniki; e-mail: jankowska.agnieszka@pollub.edu.pl

1. ASPEKT PSYCHOLOGICZNY

Umysł ludzki jest tak skonstruowany, że potrafimy myśleć, uczyć się, zapamiętywać i przypominać sobie te informacje, które są konieczne. Pozytywny przepływ informacji jest możliwy, gdy stworzymy na lekcji odpowiednie do tego warunki. Negatywnie wpływającym czynnikiem jest nadmierny lęk, który może doprowadzić do spowolnienia lub wręcz zahamowania procesu uczenia się.

Wpływ na efektywność przyswajania wiedzy językowej ma pamięć, sposób reagowania na bodźce, czyli modalność oraz motywacja. Można wyróżnić modalność wzrokową, słuchową i kinestetyczną.

Modalność wzrokowa; osoby o tym rodzaju modalności chętnie uczą się: czytając, robiąc notatki, wykresy, łatwiej zapamiętują informacje, które są zapisane. Dla tych osób istotne jest notowanie najważniejszych informacji na tablicy.

Modalność słuchowa; słuchowcy najlepiej zapamiętują to, co usłyszą. Dźwięk, rytm i melodia pomagają im przyswoić nowy materiał językowy, a więc chętnie rozmawiają, słuchają nauczyciela i różnego rodzaju nagrań.

Modalność kinestetyczna; posiada ją uczeń, który w procesie uczenia się reaguje całym ciałem, lubi się poruszać (np. klaskać przy powtarzaniu słówek i zwrotów, korzysta najbardziej z zabaw ruchowych, aktywności manualnych związanych z rysowaniem, kolorowaniem, wycinaniem, klejeniem, a także wszelkich ćwiczeń włączających działanie typu pokazywanie, podawanie, zmiana miejsca pracy).

W literaturze przedmiotu pamięć bywa definiowana, jako zdolność przechowywania przez dłuższe odcinki czasu treści w świadomości oraz dowolne lub mimowolne przypominanie tychże treści¹. Uczenie się polega na podejmowaniu czynności myślowych lub myślowo ruchowych, które wywołują zmiany w organizmie. Dzięki tym zmianom nasze reakcje są odpowiedzią nie tylko na to, co dzieje się teraz, ale również na to, co działo się w przeszłości.

Dla nauki języka obcego istotne są trzy następujące po sobie fazy: zapamiętywanie, przechowywanie i przypominanie. Zapamiętywanie polega na przenoszeniu informacji z rejestru sensorycznego do pamięci krótkotrwałej, a następnie do pamięci długotrwałej. Rejestr sensoryczny odgrywa bardzo ważną rolę, ponieważ następuje w nim selekcja informacji². Zależnie od

¹ Zob. J. BRZEZIŃSKI, *Nauczanie języków obcych dzieci*, Warszawa: WSiP 1987, s. 86-90.

² Tamże.

modalności ucznia, informacja przekazywana w dany sposób przez nauczyciela ma szansę zostać zapamiętana lub zapomniana. Pamięć krótkotrwała (nazywa się też pamięcią operacyjną) ma ograniczoną pojemność, stąd im głębiej przetwarzamy daną informację, tym lepiej ją zapamiętujemy³. Naukę języka obcego zatem trzeba rozpocząć od krótkich wyrazów, a następnie przejść do krótkich wypowiedzi i tak ćwicząc pamięć, stopniowo wydłużać je. Pamięć długotrwała cechuje nieograniczona pojemność, informacje, które do niej trafiają, przechowywane są przez lata.

W celu zwiększenia efektywności pracy nad językiem należy oddziaływać na różne zmysły w procesie nauczania. Aby materiał był trwale zapamiętany, konieczne jest zastosowanie pewnej formy konsolidacji, może nią być krótka przerwa, podczas której przekazana informacja jest świadomie przechowywana w umyśle ucznia. Powtarzanie i odpytywanie skłania do skupienia się na materiale. Uczniowie najlepiej zapamiętują materiał, gdy jest on adekwatny do wieku i zainteresowań. Materiał powinien być podzielony na małe samodzielne jednostki, zrozumiałe i powiązane z materiałem już znanym⁴.

Ostatnim czynnikiem, na który należy zwrócić uwagę, jest motywacja. Motywacja wzbudza w uczącym się szereg pozytywnych emocji, takich jak: ciekawość i zainteresowanie. Powodują one pobudzenie organizmu, prowadzące do podwyższenia poziomu ogólnej aktywności ucznia, co przejawia się w gotowości do działania o odpowiednim ukierunkowaniu, koncentracji uwagi, zwiększeniu możliwości percepcyjnych, łatwiejszym zapamiętywaniu i większej sprawności procesów intelektualnych. Nauczyciel może więc zarówno zmotywować, jak i zniechęcić uczniów do nauki języka obcego. Dużo zależy od spełnienia oczekiwań uczniów, tematów lekcji, materiałów pomocniczych adekwatnie do potrzeb, wieku i zainteresowań uczniów. Uczeń powinien widzieć, że robi postępy. Istotna jest więc współpraca między uczniami a nauczycielem.

2. ASPEKT DYDAKTYCZNY

W ostatnich latach badania z zakresu dydaktyki języków obcych skupiają się wokół osoby nauczyciela, głównie na tym, jaką rolę odgrywa bądź powi-

³ Por. M. SPITZER, *Jak uczy się mózg*, Warszawa: PWN 2007, s. 16-21.

⁴ Por. D. FONTANA, *Psychologia dla nauczycieli*, tłum. M. Żywicki, Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka 1998, s. 171-172.

nien ogrywać w procesie dydaktycznym. Coraz ważniejsze stają się kompetencje, gotowość dalszego rozwoju intelektualnego, postawa wobec uczących się, a także poczucie odpowiedzialności za przebieg procesu dydaktycznego i dążenie do autonomii.

Wyróżniamy dwie podstawowe kompetencje językowe:

Kompetencję komunikacyjną, czyli umiejętność zachowania się językowego. Osoba posiadająca kompetencję komunikacyjną potrafi skutecznie zdobyć i przekazać informację zarówno w mowie, jak i piśmie.

Kompetencję językową (lingwistyczną), która polega na umiejętności poprawnego rozumienia jak i budowania nieskończonej ilości zdań, również takich, które nie były jeszcze przez daną osobę słyszane i wypowiedane. Warunkuje ją opanowanie podsystemu językowego na jego trzech poziomach: fonologicznym, graficznym, leksykalnym i składniowym.

Na egzaminach różnych szczebli, czy to szkolnych, czy pozwalających zdobyć certyfikat językowy sprawdzane są nie same kompetencje, lecz poszczególne sprawności językowe (umiejętności). Zaliczamy do nich:

- sprawności receptywne obejmują słuchanie i czytanie ze zrozumieniem;
- sprawności produktywne obejmują wypowiedzi ustne i wypowiedzi pisemne;
- sprawności interakcyjne pozwalają na łączenie słuchania i mówienia podczas rozmowy oraz czytania i pisanie podczas pracy pisemnej;
- sprawności mediacyjne pozwalają na przekształcanie informacji zawartej w tekście, np. z formalnej na nieformalną, zapisać informację przekazaną ustnie i na odwrót⁵.

Na podstawie tych sprawności językowych użytkownik realizuje funkcje komunikacyjne. Jednak wymienione umiejętności nawet w języku ojczystym posiadamy nie w stu procentach. Należy zatem sobie ten fakt uświadomić i nie dążyć za wszelką cenę do realizacji nierealnych oczekiwań. Stąd pierwszą i podstawową czynnością w planowaniu nauczania języka obcego jest wybór najpotrzebniejszych umiejętności. Decyzje, które podejmuje nauczyciel, uzależnione są przede wszystkim od wieku, potrzeb i możliwości przyszłych uczniów oraz rodzaju i długości kursu.

Kolejnym etapem jest określenie stopnia opanowania wybranych umiejętności oraz wybór programu nauczania lub opracowanie programu autorskiego. Gotowe programy nauczania są pomocne przede wszystkim dla młodych i niedoświadczonych nauczycieli. Zawierają między innymi listę podręczni-

⁵ Por. H. KOMOROWSKA, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna 2002, s. 9-11.

ków, treści, materiały dodatkowe, przykładowe konspekty, formularze ocen oraz przykładowe testy.

3. PODSTAWOWE METODY NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH

Zarówno same metody, jak i ich podział w dydaktyce językowej są bardzo zróżnicowane. Uwagę należy zwrócić na podstawowe pojęcia, do których należą: podejście, metoda i technika nauczania.

Podejście należy rozumieć, jako stosowanie wybranego typu metody nauczania. Jest ono pojęciem szerszym od pojęcia metody. Podejście umożliwia stworzenie teoretycznych podstaw, na których opiera się metoda. Na przykład podejście słuchowo ustne (indukcyjne) obejmuje zarówno metodę bezpośrednią, jak i jej odmiany – metodę audiowizualną lub metodę audiolingwalną. Podejście indukcyjne skupia się na podświadomym przyswajaniu języka. Przeciwnością do tego podejścia jest podejście świadomościowe (kognitywne), polegające na dedukcyjnym przyswajaniu języka.

Metoda jest rozumiana jako planowe działanie nauczyciela, które ma za zadanie umożliwić osiągnięcie wyznaczonego celu. Pojęcie metody obejmuje dobór materiału przeznaczonego do nauczania zgodnie z przyjętym podejściem.

Technika nauczania jest to realizacja wybranego wycinka danej metody. Techniki to zbiór wszelkich działań dydaktycznych nauczyciela podejmowanych w procesie nauczania. Działania te kształtowane są przez podejście i metodę.

J. Brzeziński wyróżnia dwie podstawowe metody nauczania języka obcego, są to: metoda pośrednia, czyli gramatyczno-tłumaczeniowa i bezpośrednia. Pozostałe metody bazują na tych dwóch podstawowych, lecz mogą być one realizowane za pomocą różnych technik nauczania.

Natomiast H. Komorowska dzieli metody na konwencjonalne (tradycyjne) i niekonwencjonalne. Do metod konwencjonalnych zaliczymy metodę gramatyczno-tłumaczeniową, bezpośrednią, audiolingwalną i kognitywną; do metod niekonwencjonalnych – metodę reagowania całym ciałem, Counselling Language Learning czy sugestopedię.

Nauczanie metodą gramatyczno-tłumaczeniową oparte jest na szczegółowej analizie zasad gramatycznych i wyjątków od tych zasad, a następnie zastosowaniu zdobytej wiedzy do tłumaczenia zdań i tekstów z języka docelowego na język ojczysty. Celem tej metody jest opanowanie systemu gramatycznego

i słownictwa języka obcego na poziomie umożliwiającym samodzielne czytanie i tłumaczenie tekstów.

Główną wadą tej metody jest to, że przekazywane wiadomości odnoszą się głównie do struktur gramatycznych, a słownictwo pochodzi ze zdań, które nie są ze sobą powiązane. Wiedzę przekazaną w takiej formie trudno jest przekształcić w umiejętność codziennej komunikacji językowej. Należy więc wprowadzać na lekcji elementy tej metody i korzystać z niektórych jej technik. Stosowanie wyłącznie tej metody w toku nauczania jest niezasadne i świadczy o braku właściwego przygotowania nauczyciela do wykonywania zawodu⁶.

Metoda bezpośrednia (konwersacyjna) polega na stworzeniu przez nauczyciela warunków do naturalnych rozmów z uczniem. Głównym celem tej metody jest zdobycie przez uczniów umiejętności prowadzenia swobodnej rozmowy. Metoda ta wykorzystywana jest najczęściej przez *native speakerów* i na kursach zagranicznych, zakładając, że nauczanie posługiwania się językiem obcym powinno odbywać się w sposób spontaniczny poprzez zastosowanie realiów lub gestykulacji. Krytycy tej metody twierdzą, że brakuje jej podstawy teoretyczno-metodycznej. Ponadto jest trudna do wdrożenia w dużych grupach i w szkołach publicznych.

Metoda audiolingwalna jest związana z metodą bezpośrednią, a jej celem jest opanowanie czterech sprawności językowych w kolejności: od słuchania i mówienia po czytanie i pisanie. Nauczanie czytania i pisanie wprowadzane jest wtedy, gdy uczniowie potrafią już powiedzieć konkretne rzeczy. Opanowanie języka polega na wykształceniu odpowiednich nawyków, czyli trwałych związków między bodźcem a reakcją. Nawyki językowe wyrabia się mechanicznie, bezrefleksyjnie, poprzez wielokrotne powtarzanie, zapamiętywanie i ciągle utrwalanie ćwiczonych materiałów. Niemożliwe jest jednak wyuczenie się wszystkich zdań na pamięć, ponieważ tworzymy je świadomie na podstawie naszych kompetencji. Metoda wyrabia pewne zachowania językowe, ale nie kształtuje kompetencji. Metoda oderwana jest od rzeczywistości. Uczniowie nie są w stanie zastosować w praktyce wiedzy nabytej na zajęciach.

Metoda kognitywna powstała w latach siedemdziesiątych XX wieku i jej celem jest wykształcenie kompetencji językowej poprzez kontakt z danym językiem w naturalnej sytuacji, której kontekst jest dla ucznia zrozumiały. Najistotniejszą cechą tej metody jest to, że nauczanie odbywa się w sposób świadomy. Uczeń poznaje nowe słownictwo w kontekście określonej sytuacji,

⁶ Zob. J. BRZEZIŃSKI, *Nauczanie języków*, s. 62-63.

reguły tworzenia zdań powstają na zasadzie prób i błędów, a przy trudnościach można zastosować objaśnienia i komentarze gramatyczne. Nieprzerwany kontakt z danym językiem doprowadza w końcu do udanych prób mówienia, a uczeń samodzielnie buduje wypowiedzi i ćwiczy prowadzenie swobodnej rozmowy⁷.

Metody niekonwencjonalne stosowane są głównie przez szkoły językowe i możemy do nich zaliczyć między innymi metodę reagowania całym ciałem (TPR). Metodę tę stworzył profesor J. Asher, amerykański lingwista i językoznawca, na początku lat siedemdziesiątych XX wieku. W metodzie tej nie operuje się podręcznikiem, a najlepszym sposobem zapamiętywania – według twórców tej metody – jest milczące przysłuchiwanie się i ruch fizyczny. Nauczanie w tej metodzie polega na wydawaniu przez nauczyciela prostych poleceń w języku obcym. Metoda ta skierowana jest głównie do dzieci i osób na zupełnie początkowym etapie nauczania.

Metoda Counselling Language Learning (CLL) powstała w Stanach Zjednoczonych i stawia nacisk na komunikację w grupie. Zakłada, że osoby uczące się czują dużą potrzebę rozmawiania między sobą. Głos zabiera tylko ta z nich, która ma na to ochotę. Na początku rozmowy toczą się w języku ojczystym, nauczyciel tłumaczy je na język obcy, nagrywa lub zapisuje. W ten sposób powstaje coś w rodzaju podręcznika tworzonego na bieżąco przez grupę. Nauczyciel ma odgrywać rolę doradcy, który wspiera osoby uczące się, a jednocześnie stwarza warunki umożliwiające uczenie się. W CLL akcent stawiany jest na autonomię uczniów, ich osobistą odpowiedzialność za proces uczenia się i niezależność. Może być z powodzeniem wykorzystana tylko w grupach mocno zmotywowanych, których członkowie mają sprecyzowane zainteresowania.

Sugestopedię opracował bułgarski psycholog Georgi Lozanov, który twierdził, że uczniowie w sposób naturalny stawiają bariery psychologiczne podczas nauki, opierając się na przekonaniu, że nie są wystarczająco zdolni, aby przyswoić nową wiedzę. Nauczyciel jest więc centralną postacią lekcji, musi być obdarzony autorytetem, a zaufanie do kompetentnego i stanowczego nauczyciela budzi w uczniach poczucie bezpieczeństwa. Nie mniej ważna jest dbałość o komfort i wyposażenie sali. W metodzie tej pracuje się na dialogach, które tłumaczone są na język ojczysty uczniów. Uczniowie przybierają też nowe role i imiona, co sprawia, że łatwiej poddawani są sugestii. Lozanov wierzył, że muzyka (zwłaszcza barokowa) wprawia w stan relaksacji i kon-

⁷ Por. H. KOMOROWSKA, *Metodyka*, s. 22-23.

centracji oraz powoduje, że duże ilości materiału mogą być przyswajane i utrwalane⁸.

4. WYBRANE METODY STOSOWANE PRZEZ LUBELSKIE SZKOŁY JĘZYKOWE

Najbardziej znaną komercyjną metodą nauczania języka angielskiego jest metoda Callana. Jest to metoda wykorzystywana przez szkoły językowe na całym świecie i opiera się w istocie na metodzie bezpośredniej (dialogu między nauczycielem i uczniem) oraz metodzie audiolingwalnej, behawioralnej zasadzie tworzenia nawyków poprzez dryle językowe, repetycję i memoryzację.

Jedna z lubelskich szkół językowych tak na swojej stronie internetowej pisze o metodzie Callana: „Organizacja Metody Callana opracowała metodę, która skraca 4-krotnie czas studiowania języka angielskiego. Jest to metoda odpowiednia dla uczniów wszystkich narodowości, bez względu na cel studiowania i indywidualne zdolności językowe. Podstawową cechą metody Callana jest to, że uczeń mówi i słucha czterokrotnie więcej w czasie lekcji, niż stosując jakąkolwiek inną formę nauki języka. [...] Szybkie tempo nauki pozwala pokonać nudę i dekoncentrację, a starannie opracowany system powtórek pomaga w trwałym zapamiętaniu materiału. Materiał podzielony jest na krótkie etapy zakończone egzaminami, które warunkują przejście do następnego etapu. Dzięki temu uczeń jest zawsze w odpowiedniej dla siebie grupie, a także na bieżąco sprawdza własne postępy w nauce. Każdy uczeń jest zmuszony do słuchania i mówienia przez całą lekcję, nie jest możliwe być obecnym w klasie i się nie uczyć. Cała lekcja odbywa się w języku angielskim, nauczyciel przez cały czas zadaje pytania, a uczniowie muszą na nie odpowiadać. Pozwala to uczniom na przełamanie bariery nieśmiałości i pomaga opanować płynność mówienia, każdy mówi równie intensywnie, szybko i łatwo osiągając zdolność do konwersacji w języku angielskim. Kurs kładzie zdecydowany nacisk na konwersację, nie pomijając przy tym czytania, pisanie i gramatyki. Metoda Callana uczy dobrze rozumieć mówiony język oraz płynnie mówić, czytać i pisać. [...] W czasie kursu nie ma zadań domowych, a częste powtarzanie materiału na zajęciach ogranicza konieczność nauki własnej w domu”. Podobne informacje zamieszczone są na stronach internetowych innych szkół językowych, w których stosowana jest ta metoda.

⁸ Zob. tamże, s. 21-26.

Tymczasem na oficjalnej stronie Organizacji Metody Callana (Callan Method Organisation Ltd.) możemy między innymi poznać historię powstania tej metody, obejrzeć przykładowe lekcje, zakupić podręczniki oraz zapoznać się z opisem tej metody.

Twórcą metody jest Robin Callan⁹. Jako młody człowiek wyjechał do Włoch, aby uczyć języka angielskiego. Robin praktykując nauczanie, doszedł do wniosku, iż ówczesne metody nauczania stosowane przez nauczycieli we Włoszech są nudne i mało efektywne. Na bazie obserwacji mechanizmów uczenia się zaczął pisać swoje książki. Wykorzystywał je na swoich lekcjach, co poszerzyło jego doświadczenie i pozwoliło na udoskonalenie metody.

Metoda Callana powstała z myślą, by w miarę możliwości maksymalnie zaangażować studentów w proces nauczania tak, aby czas przeznaczony na naukę był najefektywniej wykorzystany. Program zawiera szczegółowe instrukcje dla nauczycieli. Nauczyciel podczas lekcji zadaje serię pytań, na które uczniowie muszą odpowiedzieć. Ponieważ metoda ma na celu zachęcenie uczniów do mówienia, ćwiczenia podtrzymują uwagę uczniów i stymulują ich pamięć. Struktura Metody zapewnia możliwość poszerzenia wiedzy uczniów z gramatyki i słownictwa krok po kroku. Program nauczania podzielony jest na dziesięć części (etapów).

Etap 1. jest dla uczniów, którzy zaczynają uczyć się angielskiego. Wprowadza kilka najważniejszych słów i struktur językowych. Na tym etapie uczniowie uczą się czasowników „be” and „have”, czasu *Present Continuous* (np. „you are writing”), poznają zaimki osobowe („I”, „she”, „me”, „them” etc.), przymiotniki dzierżawcze („my”, „his”, „our” etc.) i słownictwo podstawowe. Etap ten jest odpowiedni dla osób, które dopiero zaczynają naukę.

Etap 2. obejmuje takie dziedziny, jak różnica między *Present Simple* (np. „you write”) i *Present Continuous* (np. „you are writing”), używanie liczebników policzalnych i niepoliczalnych „any” i „some” i zaimków dzierżawczych („mine”, „hers”, „ours” etc.). Wprowadza również porównania i superlatywy (np. „more than”, „the least”) oraz podstawowe słownictwo.

Pierwsze dwa etapy to poziom A1 według CEFR.

⁹ Jest on też właścicielem szkoły Callana w londyńskiej Oxford Street. Każdy, kto jest zainteresowany i chce dowiedzieć się więcej o metodzie Callana, może umówić się na wizytę w szkole i obserwować lekcje. Callan prowadzi również Callan Publishing Limited, która dostarcza książki do szkoły Metody Callana na całym świecie. Na stronie internetowej można również znaleźć szkoły, które ściśle współpracują ze szkołą w Anglii (w Polsce są tylko dwie takie szkoły, pozostałe posługują się jedynie podręcznikami opracowanymi przez Callana bądź też używają nazwy metody jako chwytu reklamowego).

Etap 3. zawiera wiele przydatnych sformułowań. Uczeń poszerza znajomość form porównawczych i superlatyw (np. „the furthest”, „as many as”), koncentruje się na wykorzystaniu przysłówków (np. „quickly”, „often”, „never”) i czasownika „be” in the past (np. „they were”) i *Past Simple* czasowników regularnych (np. „we walked”).

Etap 4. uczniowie poznają czas *Past Simple* czasowników nieregularnych (np. „he drank”), formy czasu przyszłego („will” „and” „going to”), *Present Perfect* (np. „they have eaten”) oraz 1. i 2. tryb warunkowy (np. „If you go ..., you will see ...” and „If you went ..., you would see ...”). Uczeń po ukończeniu etapu 4. jest na poziomie A2 według CEFR.

Etap 5. obejmuje zapoznanie z czasem *Past Continuous* (np. „I was sleeping”), stroną bierną (np. „the book was written”), zaimkami („myself”, „herself” etc.), *Past Perfect* (np. „you had studied”), *Future Continuous* (np. „she will be working”) i 3. trybem warunkowym (np. „If you had gone ..., you would have seen ...”). Etap ten jest odpowiedni dla osób na poziomie B1.

Etap 6. jest dla studentów na poziomie podstawowym. Wprowadza nowe słownictwo odpowiednie dla tego poziomu. Uczeń stosuje w swych wypowiedziach *indirect speech* (np. „you told me that she would succeed”), *causative structures* (np. „he had his dinner cooked by his mother”), *The Future Perfect* (np. „you will have written”), *Past Perfect Continuous* (np. „you had been writing”). Pod koniec etapu 6. uczeń Metody Callana zna wszystkie struktury językowe, które są bezpośrednio testowane na poziomie B1 egzaminu.

Etap 7. rozszerza zasób słownictwa studentów na poziomie średnio zaawansowanym. Zawiera przydatne zwroty (np. „a great deal of”), a także wprowadzenie idiomów (np. „get on someone’s nerves”). Gramatyka jest znacznie poszerzona, kładzie się nacisk na konsolidację i rozszerzenie struktur wprowadzonych we wcześniejszych etapach. Etap ten jest odpowiedni dla osób uczących się na poziomie od B1 do B2.

Na etapie 8. słownictwo jest poszerzane o setki nowych słów, zwrotów i idiomów. Pytania na tym etapie są często dość trudne, pozwalają na budowanie bardziej złożonych wypowiedzi. Wprowadzane i praktykowane są nowe struktury gramatyczne, między innymi te związane z wyrażaniem uczuć i pragnień takich, jak „wish” (np. „I wish she were here”), i wykorzystanie czasowników modalnych w odniesieniu do minionego czasu (np. „they should have realized”). Etap ten jest odpowiedni dla słuchaczy na poziomie B2 według CEFR.

Etap 9. jest dla osób uczących się na poziomie średnio zaawansowanym. Wzbogaca słownictwo o nowe wyrażenia, koncentruje się na praktycznym ćwiczeniu zarówno pisowni, jak i wymowy. Poznane wcześniej słownictwo

i struktury gramatyczne umożliwiają ćwiczenie komunikacji, by stała się ona bardziej naturalna i skuteczna. Etap ten jest odpowiedni dla osób uczących się na poziomie B2 według CEFR.

Etap 10. wprowadza uczniów w bardziej zaawansowaną fazę uczenia się. Jak pozostałe etapy, zawiera dużą ilość słownictwa do nauki i praktyki. Kładzie nacisk na zastosowanie czasowników modalnych dla określenia prawdopodobieństwa („you must have been exhausted”), użycie „would” dla określenia czynności zwyczajowych w przeszłości (np. „I would ride my bicycle every day when I was a child”) oraz mieszanych trybów warunkowych (np. „If I hadn't missed my flight, I would be enjoying myself in Paris now”). Do końca etapu 10. uczeń Metody Callana będzie znał wszystkie struktury językowe, które są bezpośrednio testowane na poziomie B2 egzaminu.

Z powyższego opisu można byłoby wywnioskować, że podręcznik do nauki metody Callana ma podobną strukturę do innych podręczników do nauki j. angielskiego. Istotą metody Callana jest bowiem:

- Systematyczne podejście do nauczania języka i determinacja, aby maksymalizować zaangażowanie uczniów.
- System szybkich pytań i odpowiedzi – uczniowie mówią od pierwszej lekcji.
- Studenci uczą się najlepiej poprzez mówienie i słuchanie.
- Tempo zajęć zmusza studentów do ciągłej koncentracji i pozostawiania w stanie gotowości do odpowiedzi na zadawane pytania.
- Powtórzenie, które angażuje pamięć. Każde pytanie powtarzane jest dwa razy. Regularnie powtarza się materiał. Każda lekcja zaczyna się i kończy powtórzeniem materiału już opanowanego.
- Lekcje prowadzone są według ustalonego scenariusza.
- Metoda pomaga nauczycielom, zwalniając ich z konieczności przygotowania własnego materiału i wyznaczając im bezpieczne ramy.
- Podręcznik zawiera zestaw pytań i odpowiedzi.
- Metoda Callana skupia się na nauczaniu studentów podstawowej gramatyki języka angielskiego i najbardziej podstawowego słownictwa.
- Po ukończeniu dziesięciu etapów metody, studenci opanowali 5621 najczęściej występujących słów w języku angielskim.
- Zajęcia prowadzone w języku obcym (z wyjątkiem tłumaczenia nowego słownictwa).
- Każdy etap zakończony jest dyktandem.

- Student jest gruntownie przygotowany do egzaminu Cambridge First Certificate (FCE)¹⁰.

Analiza powyższych zalet uwidacznia minusy tej metody. Wskazać należy następujące aspekty:

- Nauczyciel nie ma wyboru; musi postępować ściśle z wytycznymi metody.
- Podstawowe cele nauczania nie mogą być zrealizowane.
- Konwersacja, swobodne wypowiedzi czy pogawędki są stratą czasu według tej metody.
- Nauczyciel nie ma czasu na poznanie swojej grupy i jej potrzeb, brak miejsca na integrację.
- Uczący się są pasywnymi, biernymi odbiorcami, którzy bezmyślnie powtarzają, a im szybciej udzielą odpowiedzi na pytania, tym lepiej; jak automaty.
- Obowiązuje procedura: pytanie-odpowieź.
- Brak akcentów kulturowych.
- Jedynym środkiem dydaktycznym jest podręcznik.
- Nie ma żadnych ćwiczeń pisemnych. Wprowadzanie dyktand przy zastosowaniu tej metody jest pewnym nieporozumieniem.

Wobec powyższego głównym atutem tej metody, aby nie powiedzieć: jedynym, jest to, że powtarzanie za nauczycielem pozwala uczącym się pokonać strach i zahamowania przed mówieniem w języku obcym.

W istocie Metoda Callana przez wiele szkół językowych zastępowana jest metodą Direct English, czyli metodą bezpośrednią¹¹. Krótko mówiąc, nazwa „metoda Callana” jest wykorzystywana do reklamy szkół językowych, a niektóre szkoły podają motywy zmiany podręczników, pisząc, iż „podręczniki Direct Method for English, w przeciwieństwie do podręczników Metody Callana, zawierają tłumaczenia słówek na język polski, transkrypcję fonetyczną, zestaw dodatkowych ćwiczeń gramatycznych, indeks słówek oraz darmowa płyta CD mp3 z nagraniem całym materiałem z lekcji, co bardzo ułatwia samodzielną naukę poza szkołą”¹².

Metoda bezpośrednia (Direct English). Można powiedzieć, że głównym celem tej metody jest nauczanie umiejętności komunikacji w języku obcym, poprzez minimalizowanie użycia języka ojczystego w czasie zajęć i wykształ-

¹⁰ Por. <http://www.callan.co.uk>

¹¹ Metoda bezpośrednia nie stanowi nowości w dydaktyce. Ze względu na jej charakter i niesłabnące zainteresowanie przede wszystkim rozwojem kompetencji komunikacyjnych została jedynie niejako odświeżona przez wydanie nowej serii podręczników.

¹² <http://primeenglish.pl/metoda.html>

cenie pewnych odruchów językowych. Stąd zajęcia odbywają się prawie wyłącznie w języku obcym. Słuchacz najpierw słyszy słowa, a następnie wypowiada je imitując wymowę nauczyciela, a dopiero potem poznaje pisownię, czyta i pisze. Słownictwo dotyczy życia codziennego i aby rozwinąć odruchy językowe, należy mówić szybko i bez zastanawiania się. Istotne elementy metody bezpośredniej są następujące:

- Każde zajęcia zaczynają się od powtórki materiału z kilku ostatnich lekcji. Następnie nauczyciel wprowadza nowe słownictwo lub objaśnia nową zasadę gramatyczną. Następnie nowy materiał jest praktycznie używany. Cechy charakterystyczne tej metody to:

- Nauczyciel zadaje pytania, każde pytanie powtarza dwa razy, automatycznie zaczynając odpowiedź, uczniowie odpowiadają. Pytania i odpowiedzi na początku nauki są ściśle określone. Z czasem wprowadza się elementy własnej inwencji.

- Szybkość jest podstawą, nauczyciel mówi dość szybko, tempo ma być zbliżone do naturalnego. Uczniowie mają odpowiadać automatycznie, bez zastanowienia, aby rozwinąć odruchy językowe.

- Ćwiczenia dotyczą materiału już znanego z poprzednich lekcji, uczeń rozwiązuje je samodzielnie po zakończeniu części powtórzeniowej. Po rozwiązaniu ćwiczeń uczniowie czytają na głos odpowiedzi.

- Podobnie jak ćwiczenia, dyktanda realizowane są pod koniec lekcji. Nauczyciel czyta dyktando dwa razy, pierwszy raz szybko, a za drugim razem trochę wolniej.

- Nauka języka w tej metodzie polega na wyrobieniu odruchów dzięki częstemu powtarzaniu materiału.

- Warunkiem powodzenia jest dobra frekwencja.

- Uczniowie powinni być odpowiedzialni za pracę własną. Zaleca się czytanie materiału opracowanego w książce. Czas, który uczeń powinien poświęcić na pracę własną w domu, to 30-40 minut trzy razy w tygodniu. Podkreśla się, że lepiej ćwiczyć krócej a częściej.

- Należy również korzystać ze wszelkich dodatkowych źródeł kontaktu z językiem, takich jak telewizja, czytanie książek i słuchanie muzyki.

Metoda Total Physical Response (reagowanie całym ciałem) to nauczanie języka obcego przez ruch, a dokładniej: włączanie całego ciała w proces przyswajania nowego słownictwa oraz struktur językowych. Metoda nie operuje podręcznikiem, nie ma też opublikowanego kursu, który w całości można by przeprowadzić metodą TPR.

Jednym z głównych celów metody TPR jest uczynienie procesu nauczania bardziej przyjemnym i mniej stresującym, poprzez dopasowanie zajęć lekcyjnych do naturalnej ruchliwości dzieci.

Cechy charakterystyczne tej metody to:

- Nauczyciel instruuje, a uczniowie wykonują jego polecenia.
- Słuchanie i odpowiedź ruchem są ważniejsze od mówienia.
- Tryb rozkazujący i pytający są najczęściej stosowanymi funkcjami języka, nawet na poziomie zaawansowanym.
- Często spotkamy też prośby o pokazanie jakiejś czynności lub wyrażenie całym ciałem jakiegoś zjawiska czy postaci (np. wykonującej określony zawód) lub naśladowanie zwierzęcia.
- Wykorzystuje się predyspozycje do naśladownictwa.
- Elementy humorystyczne sprawiają, że lekcje są bardziej przyjemne.
- Nie wymaga się od uczniów, aby mówili do momentu, w którym czują się wystarczająco pewnie i są na to gotowi.
- Język mówiony jest ważniejszy od języka pisanego.
- Zamiana ról (uczniowie kierują nauczycielem lub innymi uczniami).

Prawie każdy podręcznik do nauczania języka angielskiego dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych proponuje szereg aktywności prowadzonych metodą TPR. Ruch może znacząco pomóc w rozumieniu i interpretowaniu znaczeń poszczególnych słów.

Metoda eklektyczna łączy cechy tradycyjnych i niekonwencjonalnych metod nauczania języków obcych, wykorzystując ich najlepsze elementy i najbardziej skuteczne techniki. Dominującą rolę w metodzie eklektycznej pełni podejście komunikacyjne, pozwalające uczniom zdobyć umiejętność radzenia sobie we wszystkich sytuacjach wymagających użycia języka obcego. Celem podejścia komunikacyjnego jest wykształcenie umiejętności skutecznego komunikowania się. Nacisk położony jest na autentyczną komunikację językową, polegającą na udzielaniu i uzyskiwaniu informacji, a przede wszystkim na skuteczność przekazu na wszystkich poziomach znajomości języka. Poprawność gramatyczna jest pożądana, ale nie najistotniejsza, bo najważniejsze jest skuteczne porozumiewanie się adekwatne do sytuacji, tematu rozmowy, wieku i statusu rozmówców oraz relacji między nimi. Nauczyciel ma za zadanie w czasie lekcji stworzyć jak najwięcej niemalże naturalnych sytuacji do porozumiewania się, inspirowanych życiem codziennym. Język ojczysty stosowany jest rzadko i głównie do objaśnień i komentarzy¹³.

¹³ Por. H. KOMOROWSKA, *Metodyka*, s. 27.

Ćwiczenia lekcyjne są tak zaprojektowane, by uczeń brał w nich czynny udział. Wykorzystuje się w tym celu różne metody i techniki aktywizujące. Dla nauczania języków obcych istotne jest wykorzystanie takich metod, jak: dyskusja, wywiad z partnerem, drama, symulacja, gry dydaktyczne. Stosując metodę eklektyczną w połączeniu z technikami zakładającymi aktywność ucznia, prowadzone lekcje są ciekawe, a założone cele możliwe do zrealizowania.

5. EFEKTYWNOŚĆ METOD NAUCZANIA

Do przyjętych kryteriów, które odróżniają poszczególne metody od siebie i które posłużą do oceny efektywności metod, należą: rola, jaką pełni nauczyciel, rola wyznaczona dla uczniów zarówno podczas zajęć lekcyjnych, jak i po ich zakończeniu, wzajemne stosunki, jakie zachodzą między nauczycielem a uczniami, umiejętności kluczowe, jako zamierzony cel językowy, wykorzystywane przez nauczyciela środki dydaktyczne, sposoby oceny postępów, korygowanie błędów w celu uzyskania poprawności językowej.

Kryteria te mają na celu umożliwienie porównania poszczególnych metod pod względem ich efektywności i skuteczności. Pomijając szczegółową analizę poszczególnych kryteriów należy podkreślić, że każdy z nich ma wpływ na efektywność nauczania języka obcego.

W celu uwidocznienia różnic, jakie występują w poszczególnych metodach, zostało sporządzone zestawienie tabelaryczne. Pierwsze zestawienie (tabela 1) zawiera dane w kontekście kryteriów efektywności. Jako kryteria porównania posłużą kompetencje oraz poszczególne sprawności językowe wchodzące w skład tych kompetencji. Natomiast drugie zestawienie (tabela 2) demonstrować będzie, jakie cele językowe są możliwe do zrealizowania przy zastosowaniu poszczególnych metod nauczania. Jeżeli dana metoda nauczania rozwija określoną kompetencję czy też sprawność językową, zostanie zaznaczona znakiem plus. Natomiast jeżeli stosowanie danej metody nie ma wpływu lub wpływ ten jest niewystarczający, postawiono znak minus.

Tabela 1. Metody nauczania w aspekcie kryteriów efektywności

	Metoda gramatyczno-tłumaczeniowa	Metoda bezpośrednia	Metoda audiolingwalna	Metoda kognitywna	Metoda Direct	Metoda reagowania całym ciałem (TPR)	Metoda eklektyczna
Rola nauczyciela	Centralna postać zajęć, najwyższy autorytet, przygotowuje wszystkie niezbędne materiały.	Partnerska w stosunku do ucznia, ma za zadanie zachęcać ucznia do nauki.	Jest wzorem do naśladowania, kontroluje wypowiedzi i aktywność uczniów, narzuca tempo pracy.	Nauczyciel analizuje, objaśnia i komentuje. Ma za zadanie stworzyć jak najwięcej naturalnych sytuacji do rozmowy.	Podobnie jak w metodzie audio-lingwalnej jest wzorem do naśladowania, kontroluje wypowiedzi i aktywność uczniów, narzuca tempo pracy.	Nauczyciel kieruje się zasadą, że uczenie się języka powinno być przyjemnością, a proces uczenia ma przypominać uczenie się małego dziecka, które w fakcie poznawania języka swojego otoczenia znajduje wielką przyjemność i inspirację do zabawy.	Nauczyciel jest zaangażowany w proces przyswajania języka. Znajomość języka w tej metodzie to umiejętność dopasowania stylu wypowiedzi do danej sytuacji. Nauczyciel jest menadżerem zajęć, ma za zadanie stworzyć jak najwięcej sytuacji do porozumiewania się.
Rola ucznia	Wykonuje polecenia nauczyciela, jego funkcja jest podrzędna w stosunku do funkcji nauczyciela.	Partnerska w stosunku do nauczyciela.	Naśladowuje nauczyciela lub język z kaset. Uwagę skupia na udzieleniu jak najszybszej odpowiedzi.	Uczeń samodzielnie buduje wypowiedzi i ćwiczy prowadzenie swobodnej rozmowy.	Naśladowuje nauczyciela lub język z kaset. Uwagę skupia na udzieleniu jak najszybszej odpowiedzi.	Po okresie naśladowania zachowania nauczyciela przejmuje inicjatywę, nawiązuje relacje z innymi uczniami, czasem przejmując rolę nauczyciela.	Uczeń uczy się komunikować poprzez komunikowanie! Musi być aktywny, działa zgodnie z planem nauczyciela. Nauczyciel używa różnych technik aktywizujących.

Relacje pomiędzy uczniem i nauczycielem oraz atmosfera na lekcji	Nauczyciel wyznacza granice relacji, ponosi całą odpowiedzialność za przebieg lekcji.	Panuje przyjazna atmosfera, nauczyciel i uczeń współpracują ze sobą, wzajemnie się uzupełniają.	Sterowana przez nauczyciela dyscyplina jak w wojsku, uczniowie muszą być skupieni i gotowi do udzielenia odpowiedzi.	Atmosfera sprzyjająca prowadzeniu swobodnej rozmowy.	Atmosfera jest napięta, uczniowie przez całą lekcję muszą być aktywni i gotowi do odpowiedzi.	Przyjazne relacje zaczynają się od nawiązywania całym ciałem tego, co robi i mówi nauczyciel (np. skakanie, klaskanie, wskazywanie). Na lekcji jest wesoło, panuje atmosfera zabawy.	Przyjazne, nauczyciel organizuje lekcje, choć sam często nie bierze udziału w komunikacji. Uczniowie rozmawiają ze sobą, stosowana jest forma pracy zbiorowa, grupowa lub w parach.
Język i kultura	Najistotniejsza jest gramatyka i dokładna analiza jej zasad oraz słownictwo. Wykorzystywane techniki to głównie pisanie i czytanie, a narzędzie to tłumaczenie. Wadą jest brak kontekstu oraz zbyt mały nacisk na naukę wymowy.	Panuje przyjazna atmosfera, nauczyciel i uczeń współpracują ze sobą, wzajemnie się uzupełniają.	Sterowana przez nauczyciela dyscyplina jak w wojsku, uczniowie muszą być skupieni i gotowi do udzielenia odpowiedzi.	Atmosfera sprzyjająca prowadzeniu swobodnej rozmowy.	Atmosfera jest napięta, uczniowie przez całą lekcję muszą być aktywni i gotowi do odpowiedzi.	Przyjazne relacje zaczynają się od nawiązywania całym ciałem tego, co robi i mówi nauczyciel (np. skakanie, klaskanie, wskazywanie). Na lekcji jest wesoło, panuje atmosfera zabawy.	Przyjazne, nauczyciel organizuje lekcje, choć sam często nie bierze udziału w komunikacji. Uczniowie rozmawiają ze sobą, stosowana jest forma pracy zbiorowa, grupowa lub w parach.
	Najistotniejsza jest gramatyka i dokładna analiza jej zasad oraz słownictwo. Wykorzystywane techniki to głównie pisanie i czytanie, a narzędzie to tłumaczenie. Wadą jest brak kontekstu oraz zbyt mały nacisk na naukę wymowy.	Ćwiczone są przede wszystkim wypowiedzi ustne. Poznawane słownictwo bazuje na sytuacjach z dnia codziennego. Gramatyka ma mniejsze znaczenie, nauka gramatyki metodą indukcyjną.	Najważniejsze są struktury używane w języku, duży nacisk na kontekst i dialog. Najważniejsze jest mówienie.	Celem nauczania metodą kognitywną jest wykształcenie kompetencji językowej, poprzez kontakt z danym językiem w naturalnej sytuacji, której kontekst jest dla ucznia zrozumiały.	Najważniejsze są struktury używane w języku, duży nacisk na automatyzację wypowiedzi. Ćwiczy się umiejętność szybkiego zadawania pytań i udzielania odpowiedzi.	Na pierwszym miejscu jest słuchanie i zrozumienie ze słuchu, tak jak w procesie przyswajania języka ojczystego przez dzieci. Skupia się na ćwiczeniu zdań rozkazujących, pytających i naśladownictwie.	Funkcjonalność języka używanego jest stawiana ponad formę. Funkcje języka determinuje program. Na przykład uczeń poznaje szereg sposobów na wyrażenie grzecznej prośby. Od początku ćwiczone są wszystkie cztery podstawowe umiejętności.

<p>Używane środki dydaktyczne</p>	<p>Teksty z podręcznika, teksty specjalnie przygotowane przez nauczyciela często złożone z niepowiązanych ze sobą zdań. Materiały autentyczne pochodzące głównie z literatury pięknej.</p>	<p>Lektorzy posługują się książkami ilustracyjnymi, szerokim repertuarem min i gestów po to, aby uczeń lepiej zrozumiał, o co chodzi, tak więc metoda ta jest korzystna dla słuchowców, dla słuchowców, gdyż często powoływane są nowe struktury. Po etapie swobodnej konwersacji wprowadza się powoli teksty literackie, czasopisma i pisze się, np. listy.</p>	<p>Używanie taśm, płyt CD, laboratoriów językowych, pomocy wizualnych.</p>	<p>Podobnie jak w metodzie grammatyczno-tłumaczeniowej. Podręczniki z czytankami, dokumenty autentyczne (wycinki prasowe, audycje radiowe i telewizyjne, listy).</p>	<p>Podręcznik i nagrania.</p>	<p>Metoda nie operuje podręcznikiem; wykorzystuje, różnego rodzaju rekwiizyty, fizyki, obrazki, wierszyki przygotowane przez nauczyciela, jak i samych uczniów. Rekwiizyty umożliwiają symulowanie sytuacji z życia codziennego. Nauczyciel przy przygotowaniu materiałów korzysta z różnych źródeł, w tym gotowych podręczników</p>	<p>Wykorzystuje się różnego rodzaju rekwiizyty, fizyki, obrazki, rymowanki, materiały źródłowe przygotowywane przez nauczyciela, jak i samych uczniów. Rekwiizyty umożliwiają symulowanie sytuacji z życia codziennego. Nauczyciel przy przygotowaniu materiałów korzysta z różnych źródeł, w tym gotowych podręczników</p>
<p>Rola języka ojezystego</p>	<p>Używany do wyjaśniania reguł, język, którym prowadzi się zajęcia.</p>	<p>Nie używany na zajęciach.</p>	<p>Nie używany na zajęciach.</p>	<p>Używany do objaśnień i komentarzy grammatycznych.</p>	<p>Używany tylko do tłumaczenia wprowadzanego słownictwa.</p>	<p>Rzadko używany, znaczenie jest przekazywane poprzez mimikę, gestykulację lub obrazki.</p>	<p>Rzadko używany i tylko w uzasadnionych przypadkach. Nawet do wydawania poleceń używa się języka obcego.</p>

Ocena postępów	Pisemne testy, polegające na tłumaczeniu zdań.	Najczęściej ustna.	Nie ma żadnych testów.	Postępy oceniane bieżąco, po każdej partii materiału następuje powtórzenie i sprawdzian. Celem jest określenie stopnia, w jakim wiedza i umiejętności zostały opanowane.	Na podstawie dyktand złożonych ze zdań niepowiązanych kontekstem.	Podstawą oceny jest obserwacja zachowań ucznia, tego, jak wiele potrafi zrozumieć i powiedzieć.	Oceniana jest płynność wypowiedzi. Dopuszczane są wszystkie metody testowania. Dużą rolę odgrywa samoocena.
Poprawianie błędów	Každy bład jest poprawiany i wyjaśniany, wymagana jest całkowita poprawność wypowiedzi. Błędny są korygowane natchmiastowo.	Nauczyciel nie poprawia błędów, stara się, aby uczeń sam znalazł bład podając inne, analogiczne zdania. Ważna jest bardziej płynność niż poprawność wypowiedzi.	Nauczyciel stara się przewidzieć, gdzie uczeń może zrobić bład, stara się nie dopuścić do pojawienia się błędów na lekcji. Błędne rozumienie są jako zagrożenie, które prowadzi do utrwalenia złych nawyków, dlatego powinien być korygowany poprzez zastosowanie kolejnej serii ćwiczeń wdrażających i utrwalających.	Popelnianie błędów to naturalna cecha każdego procesu uczenia się, wskazująca na to, że proces ten w ogóle zachodzi. Obawa, że bład się utrwali, jest odrzucana.	Błędny eliminowane są przez wielokrotne powtórzenia widłowych form.	Błędny traktowane są jako naturalna część procesu nauczania. Na początku nauczyciel nie zwraca uwagi na błędny, dopiero gdy wzrasta poziom zaawansowania ucznia, w bezstresowy sposób zaczyna stopniowo korygować błędny i przećwiczenie form poprawnych po zakończeniu ćwiczeń w mówieniu.	Najważniejsza jest płynna komunikacja, błędny, jeśli jej nie uniemożliwia, nie mają znaczenia. Jeżeli pojawiają się błędny rażące lub powtarzające się, poprawia się je podając półgłosem poprawną formę, nie przerywając toku wypowiedzi ucznia. Innym stosowanym sposobem jest wynotowanie pojawiających się błędny i przećwiczenie form poprawnych po zakończeniu ćwiczeń w mówieniu.

Tabela 2. Metody nauczania w aspekcie kompetencji i sprawności językowych

	Metoda gramatyczno-tłumaczeniowa	Metoda bezpośrednia	Metoda audiolingwalna	Metoda kognitywna	Metoda Direct	Metoda reagowania całym ciałem (TPR)	Metoda eklektyczna
Kompetencja komunikacyjna	-	+	-	+/-	-	+	+
Kompetencja językowa	-	-	+	+	-	-	+
Sprawności receptywne	+/-	+	+	+	+	+	+
	+	-	+	+	+	-	+
Sprawności produktywne	+	-	-	+	-	-	+
	+/-	+	+	+	+	+	+

Na podstawie danych przedstawionych w tabeli można zauważyć, że największą szansę na powodzenie w nauczaniu języka obcego ma zastosowanie metody eklektycznej (nauczyciel wykorzystuje różne metody, dobierając je do konkretnej lekcji). Aby efektywnie rozwijać kompetencję językową, zasadne jest użycie metody kognitywnej. Z kolei dla wykształcenia kompetencji komunikacyjnej, odpowiednie jest stosowanie zarówno metody bezpośredniej, jak i podejścia komunikacyjnego, którym kieruje się metoda eklektyczna. Przydatna okaże się tu również metoda reagowania całym ciałem (TPR), pozwalająca na relaks w czasie lekcji, pokonanie zahamowań i strachu przed mówieniem. Dzięki metodzie audio-lingwalnej i metodzie bezpośredniej skutecznie utrwalimy dryle językowe. Sprawności takie, jak czytanie ze zrozumieniem i budowanie wypowiedzi pisemnych wykształcimy korzystając z metody gramatyczno-tłumaczeniowej i jej uwspółcześnionej wersji, czyli metody kognitywnej. Metoda bezpośrednia może okazać się przydatna, pod warunkiem, że ją nieco urozmaicimy.

*

W szkołach językowych (lubelskich) każda nowa metoda jest reklamowana jako sposób, dzięki któremu szybko, łatwo i przyjemnie zdobędzie się znajomość języka obcego. Jednak cudownej i jedynie słusznej metody nie ma i każda nowość w nauczaniu języków obcych niekoniecznie jest metodą. Pojęcie to jest nadużywane w celach marketingowych, by wzbudzić zainteresowanie i przyciągnąć uczniów.

Mając świadomość istnienia poszczególnych metod nauczania, należy wybierać z każdej z metod elementy odpowiadające różnym fazom lekcji, dostosowując je do wieku uczniów i cech ich osobowości. Nauczyciele w ogromnej większości stosują metodę eklektyczną. Chociaż nie jest ona szeroko opisana w podręcznikach metodyki nauczania, jest wykorzystywana w codziennej praktyce zarówno w szkolnictwie publicznym, prywatnym, jak i przez szkoły językowe.

Ucząc języka obcego, należy dobrać materiały dydaktyczne, aby ich treść była interesująca i wzbudzała naturalną potrzebę oraz chęć ich zrozumienia i opanowania. Zadając uczniom tłumaczenie tekstu, wprowadzamy elementy metody gramatyczno-tłumaczeniowej. Wprowadzając ruch i wykonywanie poleceń wydawanych w języku obcym, korzystamy z metody Total Physical Response. Ta ostatnia przydatna jest szczególnie w nauczaniu poleceń, trybu rozkazującego/gramatyki i słownictwa, znajduje swoje miejsce głównie w nauczaniu na niższych poziomach języka, ale również w nauczaniu najmłodszych dzieci. TPR sprzyja uczeniu się/nauczaniu bezstresowemu, pozwala na relaks w czasie lekcji, pokonuje

zahamowania i strach przed mówieniem, a także niewątpliwie uatrakcyjnił proces nauczania. Bezstresowa atmosfera na lekcji to doświadczenia sugestopedii. Dążenie do używania na lekcji wyłącznie języka obcego wzięło się z XIX-wiecznej metody M. Berlitz. Część nauczycieli wprowadza mechaniczne powtórzenia, przypominające metodę audiolingwalną.

Wszystkie wskazane metody zostały stworzone głównie do nauczania języka angielskiego, jednak nie tylko ten język jest istotny. W nauczaniu wielu języków króluje podejście komunikacyjne. Zakłada ono, że celem nauki języka obcego jest nie tylko opanowanie czterech sprawności językowych (słuchania, mówienia, czytania i pisanie) oraz gramatyki i słownictwa. Równie istotne jest opanowanie reguł, co należy powiedzieć i w jakiej sytuacji. Gramatyka jest sposobem konstruowania wypowiedzi, ale nie stanowi celu nauki. Zadaniem nauczyciela jest stworzenie sytuacji, w których uczniowie porozumiewają się w języku obcym. Ważne jest przełamywanie barier kulturowych i zrozumienie innego sposobu myślenia. Aby to osiągnąć, powinniśmy uczyć metodą eklektyczną, która stwarza możliwość korzystania z tego, co najlepsze zarówno w metodach konwencjonalnych, jak i niekonwencjonalnych, pozwala na dostosowanie lekcji do potrzeb uczniów, ich osobowości, modalności.

BIBLIOGRAFIA

- BRZEZIŃSKI J.: Nauczanie języków obcych dzieci, Warszawa: WSiP 1987.
FONTANA D.: Psychologia dla nauczycieli, Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka 1998.
KOMOROWSKA H.: Metodyka nauczania języków obcych, Warszawa: Fraszka Edukacyjna 2002.
SPITZER M.: Jak uczy się mózg, Warszawa: PWN 2007.
<http://www.angielski-lublin.com.pl/callan.html>
<http://www.callan.co.uk>

WYBRANE ASPEKTY METODYKI NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH

S t r e s z c z e n i e

Znajomość języków obcych z różnych względów staje się nieodzowna we współczesnym świecie. Obecnie szkoły oraz klasy językowe cieszą się sporą popularnością i zainteresowaniem. W bogatej ofercie lubelskich szkół językowych odnajdziemy reklamę stosowania różnych metod nauczania, które mają na celu wzbudzić zainteresowanie potencjalnych klientów i przyciągnąć

uczniów. Powstaje więc pytanie o stosowane przez szkoły językowe metody nauczania oraz ich efektywność w procesie nauczania języka obcego.

Słowa kluczowe: metoda nauczania, nauczanie języków obcych.

SELECTED ASPECTS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY

S u m m a r y

There are many reasons for which proficiency in foreign languages has become indispensable in today's world. Language schools and classes are enjoying ever growing popularity. The rich offer of language schools in Lublin advertises a wide spectrum of teaching methods with the aim of attracting new clients and enticing potential students. This abundance begs the question of how effective the methods employed by those schools really are in the process of foreign language teaching.

Key words: teaching method, foreign language teaching.

